สภาพเศรษฐกิจในจังหวัดภูเก็ตช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2-พ.ศ. 2530
อัปสรย ณ ระนอง

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย สืบเนื่องจากสงครามโลกครั้งที่ 1
ทำให้การประกอบกิจการเหมืองแร่ดีบุกซึ่งเป็นอาชีพหลักซึ่งรองรับราษฎรในจังหวัดอยู่ในสภาวะที่ไม่แน่นอนในด้านการค้าขาย
ถึงแม้ว่าด้านการผลิตยังคงสามารถดำเนินไปได้ตามปกติ
แต่การที่ราคาของดีบุกนั้นต้องขึ้นลงตามกลไกตลาดโลกประกอบกับการงดรับซื้อสินค้าจากผู้ซื้อรายใหญ่อย่างสหรัฐอเมริกา
ทำให้การดำเนินการของเหมืองแร่หยุดชะงักลงเนื่องจากขาดเงินทุนหมุนเวียน รัฐบาลจึงสนับสนุนให้มีการพัฒนาอาชีพอื่นมาเสริมให้กับราษฎรนอกจากการทำเหมืองแร่
ดังนั้นนับตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นต้นมาได้เกิดการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้นในจังหวัดภูเก็ต

ย เศรษฐกิจในจังหวัดภูเก็ตระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของภูเก็ตในช่วงระยะเวลานี้ยังคงมีกิจการเหมืองแร่ดีบุกเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญ
ดังนั้นเมื่อเกิดสภาวะสงครามผลกระทบจึงเกิดขึ้นในลักษณะลูกโซ่เพราะการค้าขายดีบุกทั้งด้านราคาและความต้องการล้วนขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกทั้งสิ้น
เนื่องจากการผลิตดีบุกของประเทศไทยนั้นมิได้เป็นการผลิตเพื่อค้าภายในประเทศแต่ผลผลิตที่ได้มาทั้งหมดจะถูกส่งออกนอกประเทศทั้งสิ้น

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ในช่วงก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2
รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของแร่ดีบุกซึ่งเป็นยุทธปัจจัยในการสงครามซึ่งทวีความสำคัญมากขึ้นในช่วงก่อนสงคราม
สังเกตได้จากราคาดีบุกซึ่งเดิมมีราคาหาบละไม่เกิน 90 บาท
แต่ก่อนเกิดสงครามแค่เพียงหนึ่งปีราคาดีบุกในตลาดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลับมีราคาสูงขึ้นถึงหาบละกว่า 200 บาท
ทั้งที่ในช่วงนี้ถือว่าเป็นช่วงที่ราคาดีบุกต่ำมากแต่ก็ยังสามารถเพิ่มระดับราคาขึ้นมาได้ถึงแม้ว่าจะไม่มากเท่าแต่ก่อน
นอกจากนี้รัฐบาลยังตระหนักถึงการลักลอบส่งดีบุกออกสู่ต่างประเทศที่มากขึ้นทุกที ปัจจัยต่างๆ
เหล่านี้ได้กระตุ้นให้บรรดานายเหมืองได้ระดมทุนเพิ่มขึ้นตลอดเวลาเพื่อที่จะขยายกิจการและเพิ่มผลผลิต ซึ่งเป็นการเร่งให้รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม
หันมาจัดการกับอุตสาหกรรมนี้อย่างเร่งด่วนตามนโยบายชาตินิยมของตนทันทีในปลายปี พ.ศ. 2482 โดยจัดตั้งองค์การเหมืองแร่ขึ้นเป็นครั้งแรกโดยมีย ย
เป้าหมายที่จะเข้าควบคุมและปลดแอกการผูกขาดอุตสาหกรรมจากชาวต่างชาติโดยเฉพาะย ย ย ย ชาวจีน[1] ส่วนด้านของตลาดยางพาราในช่วงปี พ.ศ. 2473-2474
ซึ่งราคาการซื้อขายดีบุกได้ตกต่ำลงมากธุรกิจยางพาราจึงถูกดันขึ้นมาโดยสังเกตได้จากพื้นที่การทำสวนยางในประเทศที่เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วเช่น ในปี พ.ศ. 2460
มีเนื้อที่ทำสวนยางในประเทศรวม 109,000 ไร่ ในระยะเวลาเพียง 11 ปี มีการลงทุนทำสวนยางเพิ่มขึ้นถึง 777,000 ไร่ ถึงแม้ราคายางในตลาดโลกจะขึ้นๆ ลงๆ
เหมือนกับดีบุกก็ตามเพราะลักษณะการค้าขายยางก็เช่นเดียวกับดีบุกคือต้องส่งออกนอกประเทศเพียงอย่างเดียวและการกำหนดราคาก็ต้องเป็นไปตามกลไกของตลาดโ
ลก แต่ในส่วนธุรกิจยางพาราในภูเก็ตนั้นอาจเห็นผลกระทบไม่เท่ากับกิจการดีบุกเนื่องจากภูเก็ตไม่ใช่ฐานการผลิตส่วนใหญ่ของยางพาราแต่อยู่ที่หาดใหญ่
แม้กระนั้นก็ตามนายทุนในภูเก็ตบางรายก็ยังได้รับผลกระทบจากราคายางที่ขึ้นๆ ลงๆ ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2
เนื่องจากนายทุนจีนบางกลุ่มได้ขยายฐานเศรษฐกิจของตนออกจากภูเก็ตสู่จังหวัดอื่นๆ ในภาคใต้ ดังนั้นก็ย่อมที่จะได้รับผลกระทบเช่นกัน
นอกจากสินค้าเศรษฐกิจหลักสองชนิดนี้แล้วทางรัฐบาลซึ่งตระหนักถึงราคาที่ไม่แน่นอนต้องพึ่งพิงราคาตลาดโลกจึงได้มีการส่งเสริมอาชีพอื่นเพื่อรองรับเอาไว้ เช่น
การทำสวนผลไม้ การปลูกสวนมะพร้าว ซึ่งไม่จำเป็นต้องพึ่งพาตลาดต่างประเทศก็ได้ โดยเฉพาะมะพร้าวซึ่งขายได้ทั้งในประเทศ และส่งออกยังต่างประเทศ
อีกทั้งยังสามารถแปรรูปได้หลากหลายแล้วแต่ว่าในช่วงไหนผลผลิตในรูปแบบใดจะราคาดีกว่ากัน
ดังนั้นการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจของภูเก็ตในช่วงนี้จึงมิได้ขึ้นอยู่กับผลผลิตแร่เพียงอย่างเดียวแล้ว ยังมีผลผลิตเสริมอีกหลายอย่างเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ต่อมาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ภูเก็ตเองก็ได้รับผลกระทบจากการสงครามเช่นกัน
การค้าซึ่งเป็นหัวใจหลักของการเศรษฐกิจก็ชะงัก สินค้าหลักอย่างดีบุกและยางก็กระทบกระเทือนเนื่องจากสถานการณ์ในภูเก็ตเองก็ไม่สู้จะดีนัก
เพราะมีชาวต่างชาติทั้งชาวญี่ปุ่นซึ่งเข้ามาอาศัยอยู่ในภูเก็ตก่อนหน้านี้ในลักษณะของพ่อค้า และชาวอังกฤษซึ่งเข้ามาในฐานะของผู้ประกอบธุรกิจเหมืองแร่
คนเหล่านี้เป็นที่รู้จักของทางราชการและพ่อค้าประชาชนชาวภูเก็ตพอสมควร แต่เมื่อ
เกิดสงครามขึ้นบุคคลเหล่านี้กลับกลายเป็นนายทหารที่ถูกส่งเข้ามาดูลาดเลาในภูเก็ต
นายทหารอังกฤษผู้ซึ่งเข้ามาในคราบของนักอุตสาหกรรมเหมืองแร่ก็ได้ลักลอบนำเอาอาวุธสงครามเข้ามาย
ในรูปของชิ้นส่วนอุปกรณ์เรือขุดเมื่อเกิดสงครามก็นำออกมาใช้งาน ประกอบกับการที่มีเรือสินค้าของอิตาเลี่ยนเข้ามาอาศัยจอดลี้ภัยอยู่ที่อ่าวทุ่งคา 3 ลำ
และโดนเรือดำน้ำของอังกฤษเข้าโจมตีอยู่เรื่อยๆ เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้การทำเหมืองแร่ดีบุกบริเวณอ่าวทุ่งคาต้องหยุดชะงักลง[2]
ทำให้เหตุการณ์ในภูเก็ตเองก็วุ่นวายพอสมควรถึงแม้จะไม่ใช่พื้นที่สำคัญที่ทหารญี่ปุ่นยกพลขึ้นบก และในที่สุดไทยก็ประกาศสงครามกับสัมพันธมิตรอย่างเป็นทางการ
และประกาศใช้พระราชบัญญัติควบคุมและจัดการกิจการหรือทรัพย์สินของคนต่างด้าวบางจำพวกในภาวะคับขันพุทธศักราช 2484 เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2484
เพื่อประโยชน์ในการพิทักษ์ทรัพย์สินและควบคุมบุคคลสัญชาติอังกฤษและอเมริกัน
เนื่องจากถ้าไทยไม่ประกาศสงครามอย่างเป็นทางการไทยก็ไม่สามารถริบเอาทรัพย์สินของอังกฤษและอเมริกันซึ่งมีอยู่มากมายในประเทศเข้ามาอารักขาไว้ได้โดยชอบด้ว
ยกฎหมายบุคคลสัญชาติอังกฤษ สัญชาติอเมริกัน และทรัพย์สินของบุคคลทั้งสองสัญชาตินี้ก็จะต้องตกไปอยู่ในความดูแลของญี่ปุ่นทั้งหมด

ดังนั้นนโยบายที่ต้องการปลดแอกการผูกขาดอุตสาหกรรมดีบุกจากต่างชาติของรัฐบาลจึงได้ถูกนำมาใช้ในครั้งนี้
โดยรัฐบาลได้เข้ายึดกิจการเหมืองแร่ดีบุกของชาวตะวันตกทั้งหมด
และเปิดทำการใหม่ภายใต้การจัดการของคนไทยโดยตั้งขึ้นในรูปของบริษัทจำกัดโดยมีรัฐบาลเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ และในปี พ.ศ. 2484 รัฐบาลได้ตั้งบริษัทแร่และยางไทย จำกัด เพื่อเป็นตัวแทนในการดำเนินธุรกิจเหมืองแร่และยางพารา[3]
การที่รัฐเข้ามาควบคุมกลไกทางเศรษฐกิจทั้งหมดนั้นก็เพื่อที่จะสร้างความมั่นใจว่าภัยจากสงครามจะไม่ทำให้ผลผลิตต่างๆ ของประเทศทรุดโทรมลงไปกว่าที่เป็นอยู่
ภาวะสงครามทำให้รัฐบาลสามารถใช้นโยบายควบคุมเศรษฐกิจได้มากเป็นผลให้กิจการของชาวต่างชาติต้องตกเป็นของคนไทยมากขึ้นแต่การที่รัฐบาลเป็นผู้ส่งเสริมการประกอบกิจการและเร่งรัดการผลิต ผู้ประกอบการชาวไทยจึงเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามคำสั่งและคำแนะนำของรัฐบาลเท่านั้น
ในการกีดกันชาวต่างชาตินั้นรัฐบาลอาจยึดกิจการจากชาวตะวันตกได้แต่สำหรับนโยบายกีดกันชาวจีนนั้นไม่สามารถปฏิบัติได้ตามนโยบาย
เนื่องจากมีชาวจีนส่วนหนึ่งให้ญาติพี่น้องที่ถือสัญชาติไทยเข้าควบคุมธุรกิจแทน และบางกลุ่มก็ได้เข้าร่วมกับคณะราษฎเพื่อใช้เส้นสายในการดำเนินกิจการต่อไปได้
และมาตรการของรัฐบาลนี้กลับยังทำให้นายทุนต่างชาติหันกลับมาร่วมมือกันเคลื่อนไหวเพื่อรักษาผลประโยชน์ทางธุรกิจของตนเอาไว้[4]
อาจเป็นเพราะเกรงว่าผลจากการประกอบการของรัฐบาลจะส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ทางธุรกิจของตน

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ภาวะสงครามทำให้ภูเก็ตขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคเป็นอย่างมากโดยเฉพาะข้าวสารซึ่งต้องสั่งซื้อมาจากกรุงเทพฯ
และนครศรีธรรมราช น้ำมันเชื้อเพลิงเองก็ขาดแคลนย ย ย ย ย ย ยานพาหนะต่างๆ ก็ขาดอุปกรณ์ซ่อมแซม การขนส่งจึงไม่สะดวกเหมือนในภาวะปกติ
ชาวภูเก็ตซึ่งเคยทำงานด้านเครื่องจักรกลมาก่อนเนื่องจากเป็นเมืองเหมืองแร่มานานจึงได้ช่วยกันคิดค้นผลิตชิ้นส่วนยวดยานขึ้นใช้เพื่อทดแทนของต่างประเทศ ได้แก่
ยางรถยนต์ และรถจักรยานที่ไม่ต้องใช้ลมสูบอัดเข้าไว้ภายใน ยางรถยนต์เก่าที่นำมาอัดดอกส่วนหน้าเพิ่มขึ้นก็สามารถยืดอายุการใช้งานได้
เชื้อเพลิงก็เปลี่ยนจากการใช้น้ำมันเบนซินมาเป็นก๊าซจากการเผาไหม้ของถ่านไม้ธรรมดาเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนรถยนต์โดยสารและรถยนต์บรรทุก
ถึงแม้จะมีแรงม้าอ่อนกว่าธรรมดาแต่ก็สามารถใช้งานได้เช่นกัน ตะเกียงน้ำมันก๊าดก็เปลี่ยนมาใช้น้ำมันมะพร้าว และน้ำมันที่เคี่ยวยางพาราให้หลอมละลาย
ไม้ขีดไฟเองก็ขาดแคลนจนต้องเฉลี่ยหรือปันส่วนจำหน่ายให้กันก็หันมาใช้ตะบันไฟซึ่งทำด้วยเขาสัตว์ ทำให้การดำรงชีพในยามสงครามมีความอยู่รอดได้พอสมควร
ส่วนกิจการเหมืองแร่และสวนยางนั้นได้หยุดชะงักลงจนถึงต้องปิดกิจการชั่วคราวเนื่องจากไม่มีตลาดรับซื้อ
และไม่มีองค์กรใดที่ใหญ่พอจะกล้าเสียสละเข้าเสี่ยงเพื่อพยุงราคาเนื่องจากตลาดโลกเองย ย ก็งดรับซื้อผลผลิตเช่นกัน
ดังนั้นราคายางและดีบุกจึงตกลงไปจนเรียกได้ว่าไม่มีราคาถึงกับมีผู้เสนอขายยางในราคาเพียงแค่ 30 บาท ต่อร้อยกิโลกรัมซึ่งช่วงก่อนสงครามขายได้ถึง 164 บาท
ดีบุกเองก็เช่นกันอัตราขายเริ่มต่ำลงเรื่อยๆ จนเดือนมิถุนายน 2485 ไม่มีการขายแร่เลย ประชาชนในภูเก็ตส่วนหนึ่งก็หันเข้าหาอาชีพทำการเกษตร เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืช ทำนา ทำไร่ เพื่อนำผลผลิตมาเลี้ยงชีพ เครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นเช่น ข้าวสาร น้ำตาล ไม้ขีดไฟ นมสำหรับเลี้ยงทารก ก็ต้องจัดสรรปันส่วนจำหน่ายให้ตามจำนวนคน ตามอายุ และตามอาชีพ มากน้อยไม่เท่ากันตามความจำเป็นโดยอาศัยความต้องการในการบริโภคเป็นมาตรฐานในการวัด
เครื่องอุปโภคบริโภคเหล่านี้ต้องลำเลียงมาทางเรือกลไฟ เพราะยังไม่มีถนนติดต่อระหว่างภูเก็ต-กรุงเทพฯ ภูเก็ต-ตรัง เหมือนในทุกวันนี้
ยิ่งช่วงสงครามกำลังจะสิ้นสุดอังกฤษได้ส่งเรือดำน้ำเข้ามาก่อกวนเส้นทางเดินเรือกันตัง-ภูเก็ต ยิ่งทำให้ความฝืดเคืองทวีความรุนแรงขึ้น เรือบางลำที่ลำเลียงข้าวสาร น้ำตาล จากฝั่งกันตังมาภูเก็ตถูกเรือของอังกฤษยิงทำลายจนจมลงทะเล[5] และในภาวะสงครามนี้เองได้มีคนอีกกลุ่มหนึ่งได้เปลี่ยนภาวะวิกฤตให้กลายเป็นโอกาส
พวกบรรดานายเหมืองชาวจีนบางคนได้หาช่องโหว่ในการหาผลประโยชน์ เสี่ยงเป็นเสี่ยงตายค้าขายข้าวสาร น้ำตาล
ซึ่งเป็นสินค้าที่มีความจำเป็นและมีราคาอย่างมากในช่วงสงครามนอกจากนี้ยังลักลอบค้าขายดีบุก และทองคำระหว่างภาคใต้และปีนังโดยเรือสำเภาบ้างเรือกลไฟบ้าง
ทำให้สามารถสะสมเงินทุนเอาไว้ฟื้นตัวภายหลังภาวะสงครามได้[6]ย

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย จะเห็นได้ว่าในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในส่วนที่เกี่ยวกับกิจการเหมืองแร่ดีบุก
ทั้งการยึดโอนกิจการของชนผิวขาวไม่ว่าจะเป็นอังกฤษหรือ ออสเตรเลีย ตามพระราชบัญญัติควบคุมและจัดการกิจการทรัพย์สินคนต่างด้าวบางจำพวกของรัฐบาลไทย
ทำให้กิจการเหมืองแร่ของชาวตะวันตกบางส่วนตกมาอยู่ในมือของรัฐบาล ได้แก่[7]

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย บริษัท กำมุนติงทิน เดรดยิง ลิมิเต็ด

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย บริษัท ระเงงทิน โนไลเอบิลิตี้

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย บริษัท กำมะราทิน เดรดยิง ลิมิเต็ด

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย บริษัท ทุ่งคาฮาเบอร์ ทิน เดรดยิง ลิมิเต็ด

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย บริษัท กะทู้ทิน เดรดยิง ลิมิเต็ด

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย บริษัท ภูเก็ตทิน เดรดยิง ลิมิเต็ด

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย บริษัท ทินเลย์ ลิมิเต็ด

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย บริษัท ซะเทินคินตา คอลโวลิเดเต็ด ลิมิเต็ด

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย บริษัท ไทยทินซิดิเกต ลิมิเต็ด

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย บริษัท บางเทาโนไลเอบิลิตี้

ย

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย กล่าวโดยสรุปแล้ว สถานภาพของภูเก็ตในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2
นั้นแม้จะไม่เป็นพื้นที่สำคัญแต่ก็เกี่ยวข้องไม่น้อยจนได้รับผลกระทบ การทำมาหากินของราษฎรในภูเก็ตก็ต้องหยุดชะงัก
เหมืองแร่ในบนบกและในทะเลก็ต้องพักกิจการลงและโอนย้ายมือไปสู่รัฐบาล ชาวบ้านต้องอยู่อย่างขาดแคลน จึงต้องหันมาทำเกษตรแบบเลี้ยงชีพกันภายในเมือง
เหตุการณ์ของสงครามแสดงให้เห็นว่าการดำรงอยู่ของประชากรในภูเก็ตส่วนใหญ่ผูกพันอยู่กับการทำเหมืองแร่แทบทั้งสิ้น
ดังนั้นเมื่อเกิดสงครามและกิจการเหมืองแร่จำเป็นต้องหยุดพักลงจึงเป็นเหตุผลส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชากรส่วนใหญ่ในภูเก็ตอยู่ในภาวะไร้อาชีพจนต้องหันหาการเกษตรเพื่อดำรงชีพ พวกนายเหมืองเองต่างก็หาวิธีการค้าขายอย่างอื่นจนเกิดการลักลอบซื้อขายสิ่งของจำเป็นยามสงคราม จำพวก ข้าว น้ำตาล หรือดีบุก
เพื่อสะสมทุนไว้สำหรับฟื้นตัวในช่วงหลังสงคราม ดังนั้นดีบุกยังถือว่ามีบทบาทอยู่แม้ในช่วงการสงคราม
ความต้องการเนื่องจากซึ่งเป็นยุทธปัจจัยสงครามประกอบกับการห้ามซื้อขายจึงทำให้เกิดการขายแร่เถื่อนขึ้น
จุดนี้เองทำให้เครือขายการทำกิจการเหมืองแร่ดีบุกมีบุคคลจากภายนอกเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องมากขึ้นนอกเหนือไปจากกลุ่มนายทุนในภูเก็ตเอง

ย

สภาพการณ์หลังสงครามซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางเศรษฐกิจในจังหวัดภูเก็ต

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย หลังจากสงครามสิ้นสุดลงกิจการหมืองแร่ได้ฟื้นตัวขึ้นในระดับหนึ่ง
เหมืองที่ฟื้นตัวส่วนใหญ่จะเป็นเหมืองของชาวต่างชาติโดยเฉพาะชาวจีนเนื่องจากมีการสะสมทุนเอาไว้แล้วในช่วงสงครามแต่สำหรับนายเหมืองชาวไทยต้องประสบกับปัญหาอย่างมากเพราะไม่มีทุนที่จะสั่งซื้ออุปกรณ์ในการทำเหมืองเนื่องจากอุปกรณ์เดิมที่มีได้รับความเสียหายจากช่วงสงคราม
แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลก็สนับสนุนให้มีการฟื้นฟูเหมืองแร่ดีบุกอย่างเต็มที่เนื่องจากต้องการรายได้จากการค้าดีบุกเพื่อนำมาบูรณะประเทศโดยเฉพาะมีมาตรการในการช่วยเหลือเรื่องการรับจำนำแร่ซึ่งเป็นผลผลิตที่ตกค้างขายไม่ได้ยามสงครามเพื่อให้เจ้าของเหมืองนำเงินไปลงทุนในกิจการเหมืองโดยจะให้จำนำดีบุกต่อธนาคารในราคาที่สูงกว่าที่ธนาคารรับอยู่อย่างต่ำกิโลกรัมละ 6 บาท และให้ธนาคารคิดดอกเบี้ยต่ำกว่าที่กำหนดในขณะนั้น ซึ่งในช่วงปี พ.ศ.2489 ธนาคารมณฑลจำกัด สาขาภูเก็ตรับจำนำแร่ดีบุกในราคาหาบละ 200 บาท คิดดอกเบี้ยร้อยละ 7 ต่อปี แต่รัฐบาลเห็นว่าดอกเบี้ยสูงเกินไป จึงมีมติให้ลดเหลือร้อยละ 5 ต่อปี
ซึ่งช่วยเหลือบรรดานายเหมืองได้มาก
นอกจากนี้รัฐบาลได้เห็นว่ายังไม่สามารถส่งดีบุกไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้เนื่องจากมีพันธะสัญญากับอังกฤษและรัฐบาลแห่งอินเดียฉบับลงวันที่ 1 มกราคม 2489 ห้ามรัฐบาลไทยส่งดีบุกออกนอกราชอาณาจักรชั่วระยะเวลาหนึ่ง (ไม่เกินวันที่ 1 กันยายน 2490)
ทำให้บรรดานายเหมืองพากันเดือดร้อนเพราะไม่มีเงินทุนหมุนเวียนในการทำกิจการได้อย่างเสมอต้นเสมอปลายถึงแม้จะมีธุรกิจอื่นอย่างการทำสวนยางรองรับอยู่เนื่องจากยางเองก็ประสบปัญหาเดียวกันกับดีบุก
รัฐบาลจึงต้องจัดตลาดรับซื้อแร่เองโดยให้กรมโลหะกิจรับซื้อไว้โดยยืมทุนรอนจากบริษัทแร่และยางไทยจำกัดโดยตั้งร้านรับซื้อแร่ขึ้นที่ภูเก็ต
แต่การรับซื้อแร่ก็ดำเนินไปได้ไม่กี่เดือนเท่านั้นเพราะตั้งแต่เดือนกุมภาพันธุ์ 2490 ทางราชการก็ซื้อแร่ไม่ได้เลยเนื่องจากมีพ่อค้าแร่แย่งซื้อโดยให้ราคาสูงกว่าเพราะมีทางที่จะส่งแร่ออกนอกประเทศได้เนื่องจากมีเครือข่ายที่ลักลอบขายแร่กันมาตั้งแต่ช่วงสงครามยังดำเนินอยู่
บุคคลกลุ่มนี้ก็ได้แก่บรรดานายเหมืองชาวจีนซึ่งอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายและช่องทางตักตวงผลประโยชน์จากการเมืองไทยเข้าไปเป็นบริษัทนายหน้าหรือหุ้นส่วนของบริษัทแร่และยางไทยจำกัด การค้าดีบุกจึงหลบเลี่ยงภาษีทุกรูปแบบและมีการลักลอบขายออกไปยังต่างประเทศโดยเฉพาะปีนัง
พวกพ่อค้าเหล่านี้เมื่อส่งไปขายได้ก็จะได้รับเงินตราต่างประเทศซึ่งจะนำมาขายในตลาดมืดได้ราคาดี
นอกจากนี้แล้วการที่ผู้แทนของอังกฤษและอเมริกาเองได้ดำเนินการรับซื้อดีบุกเพื่อส่งออกอีกทางหนึ่ง จึงไม่มีใครนำแร่มาขายให้กับทางรัฐบาล
ร้านซื้อขายแร่ของกรมโลหะกิจจึงได้ปิดกิจการลง[8] กิจกรรมการค้าขายดีบุกในภูเก็ตได้เริ่มกระเตื้องขึ้นอีกครั้งในช่วง 2-3 ปีแรกหลังจากสงครามสิ้นสุดลง
ถึงแม้โดยภาพรวมแล้วกิจการเหมืองแร่จะฟื้นตัวขึ้นบ้างแต่การขายแร่นั้นกลับไม่คึกคักเท่าในช่วงก่อนหน้านี้
กิจการเหมืองแร่ในภูเก็ตเองถึงแม้จะกลับมาทำการได้ตามปกติแต่ด้วยผลพวงจากภาวะสงครามทำให้พื้นที่ลานแร่ลดน้อยลงไปมาก
นายทุนบางคนก็เห็นว่าไม่คุ้มทุนถ้าจะลงทุนเปิดกิจการอีกครั้ง บางคนก็เห็นว่ากิจการเหมืองแร่นั้นมีความเสี่ยงสูงเพราะต้องพึ่งพากลไกของตลาดโลก
เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้การฟื้นฟูเหมืองแร่ไม่ค่อยได้รับความสนใจนอกจากผู้ที่มีทุนมากจริงๆ เป็นเพราะประเทศไทยมีการเก็บค่าภาคหลวงในอัตราก้าวหน้าคือจากร้อยละ 10 ซึ่งจะเพิ่มขึ้นเป็นขั้นๆ จนถึงร้อยละ 25-26 และสืบเนื่องจากสงครามไทยได้เข้าร่วมโครงการเศรษฐกิจกับญี่ปุ่นมีผลให้เกิดการลดค่าเงินบาทลงไปเกือบ 6-7 เท่าตัว คือ จากดอลล่าร์ละ 3 บาท ไปถึงดอลล่าร์ละ 20 บาทเศษ
และยังเป็นอัตราที่ไม่เสรีต่อการควบคุมการแลกเปลี่ยนซึ่งในตลาดเสรีหรือตลาดมืดอัตราการแลกเปลี่ยนอาจสูงถึง 25-27 บาทต่อดอลล่าร์
ราคาดีบุกในตลาดโลกเมื่อเทียบเป็นเงินไทยจึงพุ่งสูงขึ้นมากซึ่งทำให้ต้องมีการจ่ายค่าภาคหลวงในอัตราสูงสุดถึงร้อยละ 25-26 ยิ่งในปี พ.ศ. 2496
ราคาแร่ดีบุกลดต่ำลงอย่างรวดเร็ว
พ่อค้านายเหมืองต่างก็ได้รับความเดือดร้อนกันถ้วนหน้าเนื่องจากดีบุกซึ่งเคยมีราคาที่กระเตื้องขึ้นมาแล้วในช่วงหลังสงครามประมาณหาบละ 1,800 บาท ในปี พ.ศ. 2494[9] ได้ลดลงเหลือเพียงประมาณหาบละ 1,300 บาท อย่างกะทันหัน แต่ค่าใช้จ่ายในการผลิต
ค่าจ้างแรงงานยังคงอยู่ในอัตราเดิมทำให้นายเหมืองได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างมากจนเหมืองที่มีทุนน้อยบางแห่งต้องปิดกิจการลง
สาเหตุของราคาดีบุกซึ่งตกต่ำลงเช่นนี้อาจเนื่องมาจากปริมาณดีบุกที่ผลิตได้รวมกับที่ค้างอยู่ในช่วงสงครามมีปริมาณมากเกินความต้องการของตลาดโลกต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2494
แต่การที่ดีบุกยังคงทรงตัวมาได้นั้นก็เพราะอเมริกาได้ทำการซื้อดีบุกที่เกินความต้องการของตลาดสะสมเอาไว้และการที่ราคาดีบุกตกลงอย่างกะทันหันก็เพราะสหรัฐอเม

ริกามีนโยบายที่จะลดและเลิกซื้อผลผลิตส่วนเกินดังกล่าวเพื่อที่จะสะสมเอาไว้อีกต่อไป[10]

ย ตาราง ราคาแร่ดีบุกต่อผลผลิตที่ได้ในภูเก็ต พ.ศ. 2488-2500

ย

ปีย ย ผลผลิตดีบุก (หาบ)ย ย ราคา (บาท/หาบ)
ย
2488ย ย 2,944.11ย -
ย
2489ย ย 5,642.69ย ย -
ย
2490ย ย 4,153.94 ย -
ย
2491ย ย 21,248.68ย -
ย
2492ย ย 35,489.75ย ย -
ย
2493ย ย 39,259.92ย ย 1,526.69
ย
2494ย ย 40,145.67ย ย 1,894.42
ย
2495ย ย 47,867.23ย ย 1,661.31
ย
2496ย ย 51,300.93ย ย 1,315.11
ย
2497ย ย 54,697.90ย ย 1,471.59
ย
2498ย ย 54,081.51ย ย 1,616.90
ย
2499ย ย 48,806.22 ย 1,732.61
ย
2500ย ย 55,246.36ย ย 1,644.88
ย

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สมุดรายงานสถิติจังหวัดภูเก็ต, (กรุงเทพฯ:สำนักงานสถิติแห่งชาติ,2506), 164-308.

ย

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย อย่างไรก็ตามแม้การฟื้นฟูบูรณะเหมืองจะไม่ได้รับความสนใจจากบรรดาเจ้าของเหมืองเท่าที่ควรดังสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว แต่ด้วยการที่ภูเก็ตมีอาชีพการทำเหมืองแร่เป็นอาชีพหลักของคนในจังหวัดเหมืองแร่จึงถูกฟื้นฟูขึ้นถึงแม้ในช่วงแรกนี้จะไม่เฟื่องฟูเท่าก่อนเกิดสงครามก็ตาม เหมืองแร่ของชาวภูเก็ตเองได้มีการปรับปรุงให้ใช้เครื่องจักรที่ทันสมัยมากขึ้น
เหมืองแล่นและเหมืองหาบหายไปไม่ปรากฏให้เห็นอีกเพราะการทำเหมืองสูบโดยใช้เครื่องยนต์ดีเซลมีประสิทธิภาพสูงกว่าส่งผลให้การฟื้นฟูเหมืองและฐานะทางเศรษฐกิจฟื้นตัวได้เร็วกว่าจึงได้รับความนิยม ส่วนเหมืองแร่ของชาวตะวันตกบ้างก็ขอรับค่าชดเชยเป็นเงินตามพระราชบัญญัติควบคุมทรัพย์สินของคนต่างด้าว แล้วไม่เปิดทำการต่อเนื่องจากเห็นว่าไม่คุ้มที่จะทำการฟื้นฟู ทรัพย์สินในเหมืองจึงตกเป็นของรัฐบาลไทย[11]
แต่ก็ยังมีบางเหมืองที่มีผู้ยื่นคำร้องอ้างความสัมพันธ์กับชนศัตรูซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินเพื่อขอรับโอนประทานบัตรเหมืองแร่รวมถึงเครื่องจักรและทรัพย์สินเพื่อไม่ให้ประทานบัตรตกอยู่กับรัฐบาลไทย จึงมีบางบริษัทที่รอดจากการถูกริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติควบคุมทรัพย์สินของคนต่างด้าวชนชาติศัตรู เช่น ประทานบัตรของบริษัทบางเทาโนไลเอบิลิตี้ ของชนชาติอังกฤษได้ถูกโอนเป็นของ นางเต่เจ้ง แซ่หลิม ซึ่งยื่นคำร้องของจัดการแทน จึงรอดพ้นจากการถูกริบทรัพย์สิน[12]
นอกจากนี้ก็ยังมีชาวตะวันตกอื่นๆ ยังสนใจที่จะทำเหมืองแร่ในภูเก็ตอยู่เพราะเชื่อว่าภูเก็ตยังคงมีดีบุกสมบูรณ์อยู่ไม่น้อยโดยเฉพาะในทะเล เช่น นายอาเธอร์ ไมลส์

ซึ่งเป็นบุตรชายของกัปตัน เอดวาร์ด ที ไมลส์ ผู้ที่นำเรือขุดแร่ลำแรกเข้ามาใช้ในภูเก็ตและก่อตั้งบริษัท ปีนังไมนิง คอร์ปอชัน ลิมิเต็ด
นายอารเธอร์ได้หาทุนมาสำรวจแหล่งแร่ในทะเลเมื่อเห็นว่าแหล่งแร่บนบกได้รับผลกระทบจากสงคราม โดยเขาได้ตั้งบริษัทย ย ย โทรมัสปรอสเปกติง จำกัด
ขึ้นและพบว่าในทะเลภูเก็ตยังมีแหล่งแร่ดีบุกเพียงพอจึงได้ก่อตั้งบริษัท อ่าวขาม ติน จำกัดขึ้นมาโดยมีรัฐบาลไทยและคนไทยเป็นผู้ถือหุ้นร่วมอยู่ด้วยประมาณร้อยละ 32
ซึ่งนายอาเธอร์เห็นว่าควรมีการร่วมทุนกับเจ้าของประเทศในการทำเหมืองแร่ในทะเลเนื่องจากรัฐบาลในสมัยนั้นยึดนโยบายกีดการชาวต่างชาติการร่วมทุนกับเจ้าของประเทศจึงสามารถเพิ่มความมั่นใจในการลงทุนให้แก่นักลงทุนชาวต่างชาติได้
นอกจากนี้ยังมีการนำเรือขุดแบบใหม่เข้ามาใช้อีกด้วยโดยตั้งชื่อเรือขุดลำนี้ตามชื่อนายกรัฐมนตรีของไทยสมัยนั้น คือ เรือพิบูล
เห็นได้ว่าในด้านกิจการเหมืองแร่ดีบุกในภูเก็ตของชาวต่างชาตินั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่งเข้าสู่ยุคการทำเหมืองแร่โดยใช้เงินทุนและเครื่องจักรเป็นหลัก (Capital Intensive Mining Methods) ซึ่งมีความเจริญเติบโตในรูปแบบการผลิตที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เศรษฐกิจของภูเก็ตค่อยๆ
ฟื้นฟูและเจริญขึ้นอีกครั้งไม่ว่าจะเป็นในเขตชุมชนเมืองหรือชุมชนที่อยู่ห่างไกลออกไปจากตัวเมือง เป็นส่วนช่วยให้เศรษฐกิจของชุมชนนั้นๆ มีการขยายตัวขึ้น[13]

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย
เห็นได้ว่านายทุนที่ลงทุนฟื้นฟูเหมืองแร่ดีบุกในช่วงแรกของการสิ้นสุดสงครามของนายทุนชาวตะวันตกที่ทีทุนมากพอจะเบนทิศทางการทำเหมืองแร่ไปสู่การทำเหมืองในทะเล
ซึ่งจะเข้ามาร่วมทุนกับรัฐบาลหรือนายทุนพื้นเมืองในภูเก็ตเนื่องจากสภาพของเหมืองแร่บนบกได้รับผลกระทบจากสงครามและสายแร่ก็ลดน้อยลงเนื่องจากการทำเหมืองมาเป็นเวลานาน
ด้วยปัญหาในลักษณะนี้ทำให้นายทุนเหล่านี้ตระหนักได้ถึงความไม่มั่นคงของกิจการเหมืองแร่จึงหันไปประกอบธุรกิจอื่นควบคู่กับการทำกิจการเหมืองแร่ด้วยซึ่งได้แก่
การขยายพื้นที่สวนยางพารา การทำสวนผลไม้ และการทำสวนมะพร้าว สวนเงาะ ธุรกิจเหล่านี้เริ่มปรากฏให้เห็นมากขึ้นในภูเก็ต สิ่งเหล่านี้ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงรูป
โ ทุนโ
จากฐานการผลิตของกิจการเหมืองแร่ดีบุกมาลงทุนในรูปฐานการผลิตของภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นฐานชีวิตของสังคมไทยเนื่องจากภูมิปัญญาที่เรียนรู้จากความสำเร็จและล้มเหลวของนายเหมืองในอดีต ความไม่มั่นคงในกิจการเหมืองแร่อันเนื่องมาจากความสามารถในการจัดการกิจการเหมือง ทั้งในเรื่องบุคลากร ทรัพยากรธรรมชาติ
เทคโนโลยีต่างๆ กับกลไกการตลาดที่กำหนดราคาดีบุกผูกติดอยู่กับตลาดโลกตลอดเวลา[14] นอกจากนี้จากการไปตรวจราชการของจอมพลอากาศ ฟื้น รณนภากาศ
ฤทธาคนี ในช่วงปีพ.ศ. 2499 ได้พบว่ากิจการเหมืองแร่ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมหลักในภูเก็ตมาช้านานนั้นนับวันจะทำได้ยากขึ้น
เนื่องจากมีพื้นที่ในการทำเหมืองแร่น้อยลงทุกที อีกทั้งการลงทุนทำเหมืองแร่ในทะเลก็ต้องใช้ทุนจำนวนมาก และคนไทยเองก็ยังไม่มีความสามารถพอ
และคงมีชาวต่างชาติไม่มากรายนักที่จะกล้าเสี่ยงลงทุนทั้งที่สถานการณ์ราคาดีบุกยังขึ้นๆ ลงๆ อยู่ในช่วงเวลานั้น
จึงพอที่จะคาดการณ์ได้จากในช่วงเวลานั้นว่ากิจการเหมืองแร่ดีบุกคงจะค่อยๆ ลดความสำคัญลงเรื่อยๆ
ซึ่งก็จะมีผลกระทบกระเทือนต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพซึ่งก็ได้แก่ประชาชนส่วนใหญ่นั่นเอง
เพราะคนกลุ่มนี้เคยแต่ประกอบอาชีพทำเหมืองเพียงอย่างเดียวก็จะไม่ถนัดในการที่จะเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นด้วยประการทั้งปวง
อีกทั้งสภาพทางภูมิศาสตร์ของภูเก็ตเองก็ไม่เหมาะที่จะทำการเกษตรเท่าใดนัก
และพื้นที่ซึ่งเคยทำเหมืองแล้วก็ไม่สามารถที่จะใช้เป็นพื้นที่การเกษตรกรรมได้จึงทำให้การแก้ปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพค่อนข้างจะลำบากพอสมควร
แต่รัฐก็ยังส่งเสริมการปลูกยางพาราและการเกษตรกรรมอื่นเท่าที่พึงจะส่งเสริมได้
นอกจากนี้ยังเริ่มที่จะมีนโยบายพยายามที่จะจัดให้เกาะภูเก็ตเป็นที่อยู่อาศัยที่สะดวกสบาย
และปรับปรุงให้ภูเก็ตเป็นสถานที่ท่องเที่ยวไปด้วยในตัวเพื่อเป็นการรับสถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลงรวมทั้งรัฐยังมีการสนับสนุนให้บรรดานายเหมืองขยายการลงทุนออกไปยังผืนแผ่นดินด้วย[15] ซึ่งในช่วงเวลานี้ก็มีนายทุนจีนบางกลุ่มได้ขยายกิจการของตนออกไปยังพื้นที่อื่นๆ ในภาคใต้แล้ว
เช่นการลงทุนทำธุรกิจสวนยางพาราในหาดใหญ่ การทำเหมืองแร่ในจังหวัดใกล้เคียงทั้ง พังงา ระนอง ตรัง หรือแม้แต่นครศรีธรรมราชย โดยเฉพาะในพังงา
หลังจากที่บริษัททุ่งคาฮาเบอร์ ทิน เดรดยิง ลิมิเต็ด และ บริษัท ซะเทินคินตา คอนโซลิเดเต็ด ลิมิเต็ด ได้สำรวจพบแหล่งแร่ดีบุกที่สำคัญนอกฝั่งหมู่บ้านน้ำเค็ม
ตำบลท่าม่วง ในปี พ.ศ. 2506
บริษัทเหมืองแร่บูรพาเศรษฐกิจก็ได้รับสัมปทานพิเศษให้สำรวจแหล่งแร่ในทะเลตั้งแต่อ่าวพังงาตลอดไปจนถึงระนองโดยร่วมกับบริษัทยูเนียนคาร์ไบด์ของอเมริกา
เข้ามาดำเนินการ ถึงแม้จะมีการพบแหล่งแร่ใหญ่นอกชายฝั่งพังงาและแหล่งแร่สำคัญในจังหวัดภูเก็ต
ในปีเดียวกันบริษัทยูเนียนคาร์ไบด์ได้มีการตั้งโรงถลุงแร่ดีบุกขึ้นในภูเก็ตภายใต้ชื่อ บริษัท ไทยแลนด์สเมลติ้งแอนด์รีไฟนิ่ง จำกัด หรือ ไทยซาร์โก ที่บ้านอ่าวมะขาม
ตำบลวิชิตสงคราม เนื่องจากก่อนหน้านี้ไทยจำหน่ายแร่ดิบไปยังต่างประเทศเป็นเหตุให้สูญเสียค่าระวางบบรทุกวัตถุเจือปนอยู่ในเนื้อแร่ซึ่งมีประมาณร้อยละ 25
อยู่ตลอดมา [16]

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย จากภาวะผันผวนของอัตราการผลิตและราคาดีบุกโดยเฉพาะในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2
เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจของเมืองภูเก็ตอย่างเห็นได้ชัด
การเปลี่ยนแปลงและขยายรูปแบบของกิจกรรมทางเศรษฐกิจนอกเหนือไปจากกิจการเหมืองแร่นั้นส่วนใหญ่ก็ถือว่าเป็นการแปรรูปทุนมาจากกิจการเหมืองแร่สู่กิจการอื่นๆ ทั้งสวนยางพารา สวนผลไม้ และสวนมะพร้าว
การเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางเศรษฐกิจของภูเก็ตนั้นไม่ได้มีเหตุผลมาจากสภาวะความเสี่ยงในกิจการดีบุกเพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่ยังรวมไปถึงการได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐบาลทั้งเรื่องการกีดกันชาวต่างชาติ และนโยบายทุนนิยมโดยรัฐอีกด้วย

ย ปัจจัยที่ส่งผลให้กิจการเหมืองแร่ดีบุกลดบทบาทลง

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย สภาพทางกายภาพในเหมืองแร่
ในช่วงสงครามบรรดานายเหมืองต่างหยุดกิจการไว้ชั่วคราวบ้างก็ถูกโอนย้ายกิจการไปเป็นของรัฐบาลโดยเฉพาะเหมืองของชาวอังกฤษและออสเตรเลีย

ถึงแม้คณะกรรมการการฟื้นฟูเหมืองแร่จะทำการส่งมอบเหมืองแร่ของชาวเครือจักรภพอังกฤษและคิดเงินค่าชดเชยความเสียหายให้แก่เหมืองแร่เหล่านั้นให้สามารถกลับมาดำเนินการได้เหมือนก่อนเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484 ซึ่งเท่ากับเหมืองแร่ได้กลับมาอยู่ในมือเอกชนอีกครั้ง
แต่เจ้าของเหมืองชาวอังกฤษและออสเตรเลียส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะรับภาระหน้าที่ดังกล่าว เจ้าของเหมืองจำนวนหนึ่งได้แสดงเจตนาชัดเจนว่าไม่มีความประสงค์

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย การเมืองและนโยบาลรัฐ การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475
ได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของนายทุนเป็นอย่างมากโดยเฉพาะนายทุนชาวจีนเนื่องจากนโยบายรัฐชาติในสมัยจอมพล ป.
ได้กีดกันบทบาทของชาวต่างชาติในการประกอบธุรกิจในประเทศโดยเฉพาะชาวจีนเพราะเห็นว่าชาวจีนเป็นปัญหาสำคัญมากของประเทศจึงออกพระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ในปี พ.ศ. 2480 ถือเป็นการจำกัดหัวใจทางเศรษฐกิจเลยทีเดียว ทำให้ธนาคารที่ไม่เข้าข่ายตามพระราชบัญญัติต้องปิดกิจการลงเหลือสองธนาคารคือ
ธนาคารหวั่งหลี และธนาคารตันเปงชุง และคณะราษฎรได้ตั้งธนาคารขึ้นอีกธนาคารเพื่อเข้าควบคุมเครดิตและการเงินการธนาคาร
ในภูเก็ตเองมีชาวจีนอาศัยอยู่จำนวนมากและกลุ่มที่ประกอบธุรกิจหลักในภูเก็ตก็ล้วนแต่เป็นชาวจีนแทบทั้งสิ้น โดยในช่วงรอยต่อระหว่างสมัยรัชกาลที่ 6
มาสู่มือคณะราษฎรนั้นการซื้อขายแลกเปลี่ยนทางการค้ากับต่างประเทศในภูเก็ตจำเป็นต้องพึ่งพิงธนาคารต่างประเทศเป็นหลัก
ความเคลื่อนไหวของกลุ่มทุนจีนในระบบแลกเปลี่ยนเงินตราผ่านไปทางธนาคารส่วนใหญ่เป็นกลุ่มทุนจีนในกรุงเทพฯ
ซึ่งเป็นพวกคอมปราดอร์หรืออดีตเจ้าภาษีนายอากรทั้งหลาย เป็นกลุ่มทุนที่อิงประโยชน์ในการทำธุรกิจ ธนาคารเหล่านี้จึงกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ
ทำให้กลุ่มทุนจีนในต่างจังหวัดที่ห่างไกลจากศูนย์กลางเช่น กลุ่มนายเหมืองในภูเก็ต พังงา ไม่ได้รับความสะดวกจากกิจการดังกล่าว
ในขณะเดียวกันลักษณะของการประกอบกิจการ ยังพึ่งพิงอยู่กับการค้าขายแลกเปลี่ยนกับตลาดต่างประเทศโดยเฉพาะปีนัง
นายเหมืองและพ่อค้าชาวภูเก็ตต่างใช้บริการโพ้ยก๊วนมาตลอดภายใต้ระบบความเชื่อมั่นของคนจีนเป็นหลักประกัน
ทำให้ไม่ค่อยที่จะมีความสัมพันธ์กับระบบธนาคารของทางกรุงเทพฯมากเท่าใดนัก นอกจากนี้อีกช่องทางหนึ่งก็คือ ธนาคารสาขาของต่างประเทศย ย ได้แก่
โ ชาเตอร์แบงค์ของเมืองอินเดีย ออสเตรเลีย และเมืองจีนโ (The Chartered Bank of India Australia and China) ซึ่งมาเปิดสาขาย่อยที่ภูเก็ตราวปี พ.ศ. 2450
เป็นธนาคารแห่งแรกและแห่งเดียวที่เปิดให้บริการในภูเก็ต กลุ่มธุรกิจในภูเก็ตต่างก็ใช้บริการของธนาคารนี้ทั้งสิ้นเนื่องจากไม่มีทางเลือกอื่นที่จะเอื้ออำนวยในการโอนเงิน
จึงต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูงมาโดยตลอด
ด้วยทั้งการที่ถูกกีดกันจากรัฐบาลและการต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูงจึงเป็นแรงกดดันที่ทำให้เกิดการจัดตั้งธนาคารในกลุ่มคนจีนขึ้นเพื่อเอื้อประโยชน์ทางธุรกิจอย่างครบวงจรถึงแม้ว่าจะมีธนาคารของรัฐเกิดขึ้นใหม่รวมทั้งสิ้นถึง 10 ธนาคาร ตั้งแต่ช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2
ก็ยังไม่เพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการของกลุ่มทุนจีนที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์อำนาจเนื่องจากธนาคารเหล่านี้อยู่ในส่วนกลางแทบทั้งหมด
และผู้เข้าร่วมดำเนินการก่อตั้งล้วนเป็นคนของของคณะราษฎรซึ่งมีนโยบายกีดกันชาวจีน
และกลุ่มทุนจีนที่อิงอยู่กับอำนาจรัฐซึ่งมีฐานการเติบโตทางธุรกิจจากกิจการค้าข้าวและโรงสี รวมทั้งกลุ่มนายทุนหน้าจากส่วนกลาง
ในขณะที่ภูเก็ตซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าของภาคใต้ฝั่งตะวันตก มีดีบุกเป็นหัวใจของการค้ากับต่างประเทศโดยเฉพาะกับปีนัง และสิงคโปร์
ชีพจรทางเศรษฐกิจของคนภูเก็ตจึงผูกพันอยู่กับธุรกิจเหมืองแร่และการค้าขายอื่นที่เกี่ยวข้อง มีการเลื่อนไหลของเงินทุน ทุนคน ทุนความรู้ ทุนทางวัฒนธรรม
เทคโนโลยีการผลิตหลายอย่างระหว่างภูเก็ต กับปีนังและสิงคโปร์อยู่ตลอด
ดังนั้นในส่วนของธนาคารซึ่งเป็นจุดอับของธุรกิจของคนจีนในภูเก็ตซึ่งถูกควบคุมโดยชาวต่างชาติทั้งอัตราแลกเปลี่ยนต่างๆ อัตราดอกเบี้ย
รวมทั้งบริการจากการโอนเงินซื้อขายแร่ดีบุก และยางพารากับปีนังย มาเลเซีย และสิงคโปร์ ทำให้เกิดปรากฏการณ์ของกลุ่มนายทุนเหมืองร่วมกันจัดตั้งธนาคารขึ้น
ประกอบกับสถานการณ์ช่วงยุคเผด็จการที่คณะทหารทำรัฐประหารในช่วงปลายปี พ.ศ. 2490 ซึ่งนำโดยพลโทผิน ชุณหะวัน พันเอกเผ่า ศรียานนท์ และ พันเอกสฤษดิ์ ธนะรัตน์
ทำให้นโยบายทางเศรษฐกิจได้เปลี่ยนเป็นทุนนิยมโดยรัฐอย่างชัดเจนมากขึ้นโดยพยายามเข้าคุ้มครองธุรกิจของพ่อค้าทำให้พ่อค้าบางกลุ่มต้องการปกป้องและแสวงหาผลประโยชน์ร่วมจากกลุ่มอำนาจที่ตนเองสังกัด โดยเฉพาะสถานการณ์หลังสงครามซึ่งมีการเผชิญหน้าระหว่างฝ่ายเสรีนิยมและฝ่ายคอมมิวนิสต์มากขึ้น
จึงมีการสะสมยุทธปัจจัยซึ่งใช้ในสงคราม เช่น ข้าว ดีบุก และยางพารา ซึ่งถึงแม้ว่าในช่วงหลังสงครามใหม่ๆ
กิจการของสินค้าเหล่านี้จะยังไม่ฟื้นตัวอย่างเต็มที่ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากในช่วงสงครามซึ่งไม่สามารถซื้อขายสินค้าเหล่านี้ได้
จึงเกิดการคิดค้นวัสดุที่ใช้แทนดีบุกขึ้นในวงการอุตสาหกรรม และการผลิตยางสังเคราะห์ขึ้นมาใช้แทนยางที่ได้จากธรรมชาติ
แต่อย่างไรก็ตามในช่วงสงครามเกาหลีในช่วงปี พ.ศ.2492
การค้าขายสินค้าซึ่งเป็นยุทธปัจจัยเหล่านี้ได้ฟื้นตัวขึ้นอีกครั้งทั้งดีบุกและโดยเฉพาะยางพาราเนื่องจากยางสังเคราะห์ที่ผลิตได้นั้นมีคุณภาพสู้ยางจากธรรมชาติไม่ได้
การขยายตัวทางเศรษฐกิจอีกครั้งทำให้เกิดธนาคารพาณิชย์ใหม่ถึง 5 ธนาคาร และในช่วงนี้เองกลุ่มชาวจีนในภูเก็ตบางกลุ่มได้ร่วมกันกับพ่อค้าจีน
และกลุ่มชนชั้นเจ้าบางส่วนทำการก่อตั้งธนาคารเกษตรจำกัดขึ้นเมื่อ วันที่ 18 พฤษภาคม 2493 ด้วยทุนจดทะเบียน 10 ล้านบาท
ธนาคารนี้เกิดขึ้นมาจากกลุ่มทุนท้องถิ่นซึ่งมีสายใยของตระกูลจีนภูเก็ต โดยเฉพาะตระกูลงานทวี และตระกูลหงษ์หยก
ซึ่งเติบโตมาจากธุรกิจเหมืองแร่และยังมีสายสัมพันธ์ในการทำธุรกรรมทางธุรกิจอื่นๆ ด้วยเช่น การร่วมลงหุ้นในกลุ่มเครือดุสิตกรุ๊ปจากสายสัมพันธ์ที่มีต่อตระกูลไทวา
เรียกว่า โ หุ้นเอาเพื่อนโ และนำไปสู่สายสัมพันธ์ที่มีต่อกลุ่มธนาคารอื่น เช่น ตระกูลโสภณพานิช
ทำให้เกิดมีการร่วมมือกันขึ้นระหว่างกลุ่มนายทุนในท้องที่กับกลุ่มนายทุนจากส่วนกลาง
จึงเกิดความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นกับศูนย์กลางขึ้นซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในภูเก็ตเนื่องจากภูเก็ตติดต่อทางการค้าและเศรษฐกิจกับต่างชาติมาโดยตลอด

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ผลจากสงครามโลกครั้งที่ 2
ถือเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มนายทุนจีนเนื่องจากเมื่ออิทธิพลของจักรวรรดินิยมที่เคยควบคุมทั้งกิจการเหมืองแร่ ธุรกิจการเงินและอื่นๆ ในประเทศได้เสื่อมสลายลง
กลุ่มนายเหมืองได้เล็งเห็นโอกาสที่เกิดจากความขาดแคลนหลังสงครามและความต้องการฟื้นฟูประเทศนำไปสู่การขยายตัวทางการผลิต การค้าขาย
และเครดิตกับธนาคาร ในหมู่ชาวจีนโพ้นทะเลด้วยกัน
และธนาคารเป็นธุรกิจสำคัญในฐานะเป็นตัวแปรที่จะนำไปสู่ความเชื่อมโยงทางการค้ากับต่างประเทศและธุรกิจอื่นๆ[17]

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย นอกจากตัวแปรทางการเมืองที่ทำให้รูปแบบการดำเนินธุรกิจของนายทุนในภูเก็ตเปลี่ยนรูปแบบแล้ว สาเหตุอีกส่วนหนึ่งก็มาจากตัวแปรทางเศรษฐกิจกิจเอง เนื่องจากหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงแม้จะมีการฟื้นฟูธุรกิจเหมืองแร่ขึ้นมาได้แต่ราคาแร่ ก็ขึ้นๆ ลงๆ มาโดยตลอดในช่วงปี พ.ศ. 2490-2500
สร้างความเดือดร้อนให้แก่นายเหมืองเป็นอันมากประกอบกับในภูเก็ตเองพื้นที่ลานแร่ก็ลดน้อยลงมากซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากภาวะสงคราม ทำให้บรรดานายทุนหันมาประกอบธุรกิจอื่นควบคู่ไปด้วย จึงมีกิจการอื่นเกิดขึ้นอย่างเป็นจริงเป็นจังในภูเก็ตนอกเหนือไปจากกิจการเหมืองแร่ ทำให้ฐานทางเศรษฐกิจของภูเก็ตมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้นเนื่องจากไม่ต้องรอรับรายได้หลักจากการทำกิจการเหมืองแร่เพียงอย่างเดียว แต่สามารถมีรายได้จากหลายๆ กิจการเข้ามาเป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบกิจการแต่ละประเภทมากยิ่งขึ้น และสิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ การเปลี่ยนแปลงรูปทุนจากฐานการผลิตของกิจการเหมืองมาลงทุนในรูปแบบฐานการผลิตภาคการเกษตรกรรม

ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ทางธุรกิจในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ของกลุ่มทุนจีนย ย ในภูเก็ตนั้นจากที่ไม่ค่อยมีความสัมพันธ์ในเชิงธุรกิจกับทางส่วนกลางเลย และมีความสัมพันธ์กับต่างประเทศมาโดยตลอดได้มีการเปลี่ยนรูปแบบไปเริ่มมีความสัมพันธ์กับกลุ่มทุนใหญ่ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ในส่วนกลางมากขึ้นเพื่อที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการเอื้ออำนวยความสะดวกและย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ย ผลประโยชน์ทางการค้ารวมไปถึงอำนาจหนุนทางการเมืองซึ่งเป็นผลดีในการประกอบธุรกิจต่าง ๆ จึงเห็นได้ว่ากลุ่มธุรกิจในภูเก็ตเริ่มขยายกว้างขึ้นเรื่อย ๆ นอกเหนือไปจากกิจการเหมืองแร่และทำสวนยางพารา

ย

---

[1] ภูวดล ทรงประเสริฐ. ทุนสิงคโปร์:การผูกขาดตลาดยางพาราและดีบุกไทย. (กรุงเทพฯ:สถาบันย เอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535). 30.

[2] ราชัน กาญจนะวณิชย์. ดีบุกกับภูเก็ตสมัยรัตนโกสินทร์

[3] พิเศษ เจียจันทร์พงษ์ และคณะ. เรื่องเดิม. 88-90. และ ภูวดล ทรงประเสริฐ. เรื่องเดิม. 30-31.

[4] อัมมาร์ สยามวาลา. โ การค้าระหว่างประเทศกับเศรษฐกิจภายในประเทศ (พ.ศ. 2363-2484)โ ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยจนถึงปี พ.ศ. 2484. (กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527).

ย

[5] กจช., (2) สร 0201.59/3 บริษัทแร่และยางไทย (16 มกราคม 2485-22 มิถุนายน 2496). และ พิเศษ เจียจันทร์พงษ์ และคณะ. เรื่องเดิม. 91-92.

[6] ศุลีมานย นฤมล วงศ์สุภาพ. เรื่องเดิม. 185.

[7] กจช. ก.ค.ท.ด. 5 กล่อง1 เรื่องที่ 7 การควบคุมและจัดการกิจการเหมืองแร่ของคนต่างด้าวบางจำพวก (พ.ศ. 2485) บัญชีรายชื่อบริษัทที่ทางการเข้าควบคุมและจัดการกิจการหรือทรัพย์สินในจังหวัดภูเก็ต

[8] กจช., (2) สร 0201.60 เรื่อง ตั้งเงินทุนรับซื้อแร่ดีบุกและวุลแฟรมสะสมไว้สำหรับแลกเปลี่ยนสินค้าและเรื่องการรับซื้อและจำนำแร่เพื่อส่งเสริมเหมืองแร่ดีบุก(25 ธันวาคม 2483-12 สิงหาคม 2490) และ ภูวดล ทรงประเสริฐ. เรื่องเดิม. 30.

[9] สถิติแห่งชาติ, สนง., สมุดรายงานสถิติจังหวัดภูเก็ต บรรพ24 พ.ศ. 2506, กรุงเทพฯ:สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2515.

[10] กจช. (3) สร 0201.35 เรื่องรัฐบาลอเมริกาเสนอทำความตกลงซื้อดีบุกจากประเทศไทย(พ.ศ. 2496-2500). และ กจช. ก/ป7/2497/อก 4.3 บัญชีประมวลข่าวเหตุการณ์สำคัญกรมโลหะกิจ เรื่องการผลิตแร่:ภาวะการณ์ดีบุก(2497). และ ก/ป7/2497/อก 4.3 บัญชีประมวลข่าวเหตุการณ์สำคัญกรมโลหะกิจ เรื่องการผลิตแร่:ดีบุกหนึ่งในสาม(2497).

[11] ราชัน กาญจนะวณิชย์, ดีบุกกับภูเก็ตสมัยรัตนโกสินทร์

[12] กจช.,ก.ค.ท.ด. 5/16 เรื่อง นโยบายควบคุมทรัพย์สินของคนต่างด้าว กล่อง 3 (14-19)

[13] ราชัน กาญจนะวณิชย์, เรื่องเดียวกัน และ จังหวัดภูเก็ต, อะเมซิ่งภูเก็ต, กรุงเทพฯ:ลีโอ แลนเซ็ท จำกัด, 2003, 89-90.

[14] ศุลีมาน นฤมล วงศ์สุภาพ, เรื่องเดียวกัน, 213-214.

[15] กจช. (3) สร 0201.22/40 เรื่อง การไปตรวจราชการภาคใต้ของจอมพลอากาศ ฟื้น รณนภากาศ ฤทธาคนี (19 กุมภาพันธุ์ 2499-19 พฤศจิกายน 2500).

[16] พิเศษ เจียจันทร์พงษ์ และคณะ. เรื่องเดิม. 95-97.และ ราชัน กาญจนะวณิชย์, เรื่องเดิม

[17] ศุลีมานย นฤมล วงศ์สุภาพ. เรื่องเดิม. 198-206.